

Úvod do strukturní analýzy farmaceutických látek

Garant předmětu: doc. Ing. Bohumil Dolenský, Ph.D.

A28, linka 4110, dolenskb@vscht.cz

Nukleární Magnetická Rezonance II.

Příprava předmětu byla podpořena

projektem OPFA č. CZ.2.17/3.1.00/33253

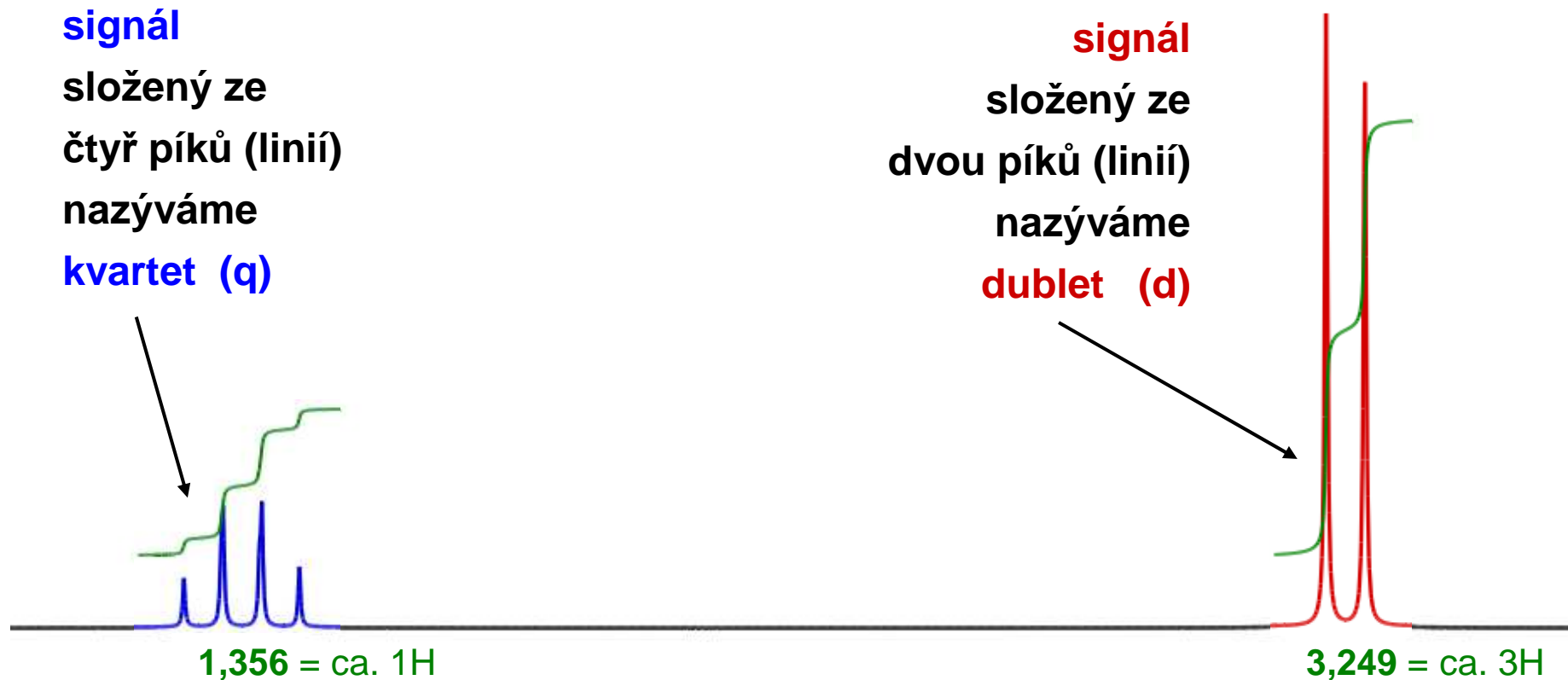
Evropský sociální fond

Praha & EU: Investujeme do vaší budoucnosti

Multiplicita signálu v NMR spektru

Signál v NMR spektru, který je složen z více píků (má jemnou strukturu) nazýváme multiplet.

Signál mající jediný pík nazýváme singlet (s). Signál mající dva píky nazýváme dublet (d), tři píky triplet (t), čtyři píky kvartet (q), ...

Multiplicita signálu v NMR spektru

Multiplicita signálu je důsledek vzájemné interakce jader nenulového jaderného magnetického spinu prostřednictvím vazebných elektronů. Též nazývána interakcí přes vazby či skalární interakce.

Počet a intenzita píků multipletu má přímou spojitost s druhem a počtem okolních jader.

- Počet chemicky ekvivalentních jader → intenzita signálu
- Atomy a skupiny v okolí → chemický posun signálu
- Jádra s nenulovým spinem v okolí → **multiplicita signálu**
  - = jemná struktura signálu
  - = signál je složen z více linií

Multiplicita signálu v NMR spektru

Protony CH_3 jsou chemicky ekvivalentní = budou mít jeden signál o intenzitě 3H.

Jaderný spin CHR_2 může být vůči CH_3 buď $\downarrow$ nebo $\uparrow$ s pravděpodobností ca. 1:1

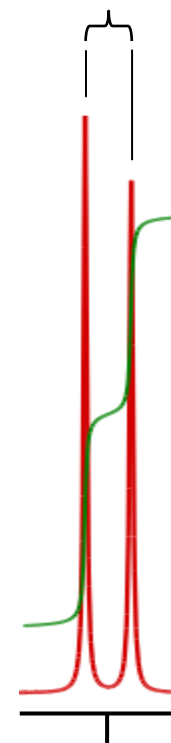

Protony CH_3 absorbují při dvou různých frekvencích, jejichž rozdíl je interakční konstantou uváděnou v Hz.

Chemický posun leží v těžišti signálu (multipletu).

U spekter prvního řádu je těžiště shodné se středem.

$${}^3J_{\text{HH}} = 7,0 \text{ Hz}$$

Multiplicita signálu – Interakční konstanta

Interakce přes vazby je charakterizována interakční konstantou J (Hz).

$${}^n J_{AB} \quad [\text{Hz}]$$

Hodnota může být kladná i záporná
(běžné měření $\rightarrow$ absolutní hodnota)

n ... počet vazeb (nejčastěji 1 až 3) mezi interagujícími jádry
 A, B ... interagující jádra (homonukleární, heteronukleární)

Velikost interakční konstanty závisí zejména na:

- * druhu interagujících jader
- * počtu vazeb mezi nimi
- * jádrech, která je oddělují
- * prostorovém uspořádání

tabulky
predikce

návrh
struktury

Multiplicita signálu v NMR spektru

Počet píků signálu jádra **A** je ve spektrech prvního řádu roven $(2 \cdot I \cdot n + 1)$, kde
n ... je počet interagujících jader **B** (chemicky ekvivalentních)
I ... je jaderný spin interagujících jader **B**

Pro jádra s jaderným spinem $\frac{1}{2}$ je počet linií roven $(n + 1)$

„n+1“ pravidlo

chemicky ekvivalentních

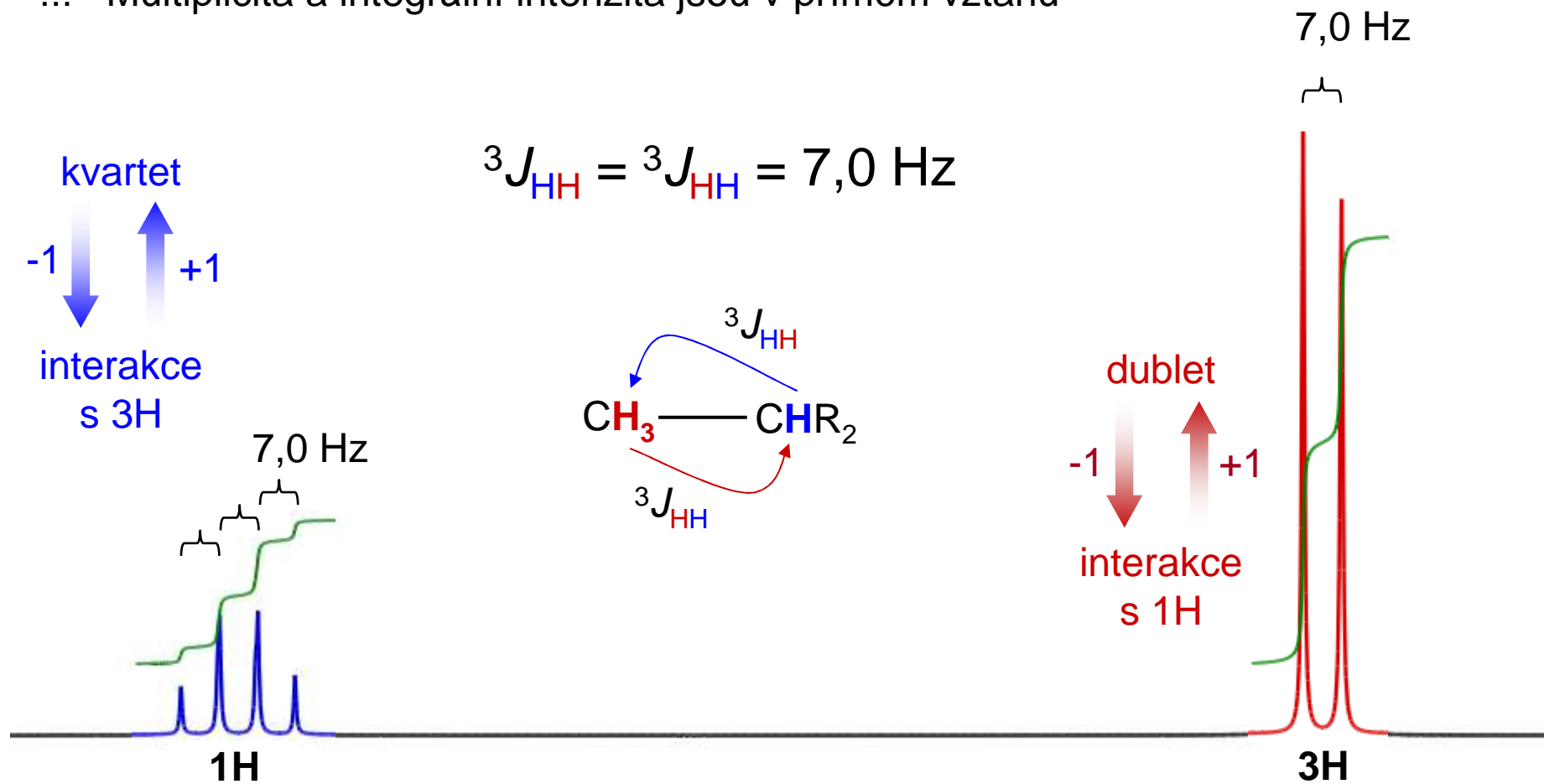
Počet linií multipletu = Počet interagujících jader + 1

Počet interagujících jader = Počet linií multipletu - 1

chemicky ekvivalentních

Multiplicita signálu v NMR spektru

- !!! Interakce je vzájemná (angl. *coupling*)
- !!! Interakční konstanta je shodná (angl. *coupling constants*)
- !!! Multiplicita může být rozdílná
- !!! Integrální intenzita může být různá
- !!! Multiplicita a integrální intenzita jsou v přímém vztahu

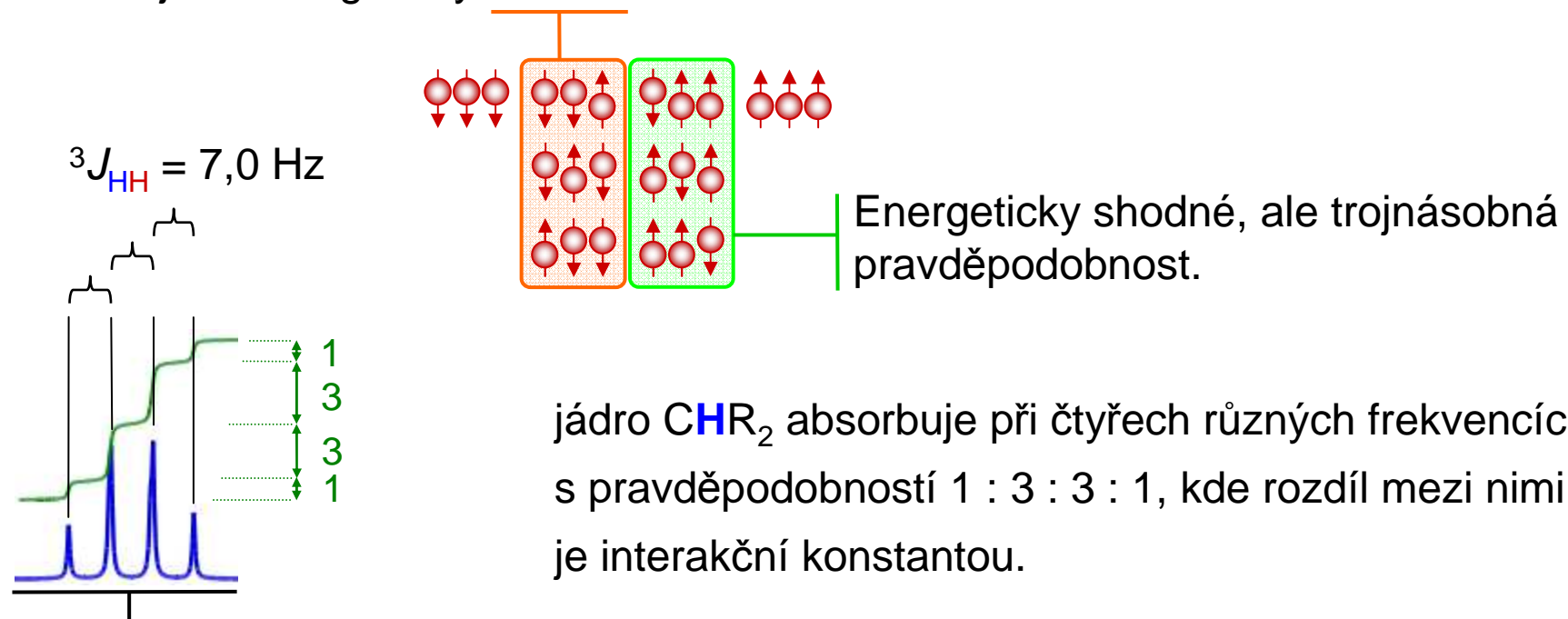

Multiplicita signálu v NMR spektru

Signál protonu CHR_2 skupiny bude mít intenzitu 1H a důsledkem interakce s protony CH_3 skupiny bude mít čtyři linie ($2 \cdot \frac{1}{2} \cdot 3 + 1$).

Jaderné spiny CH_3 protonů mohou vůči CHR_2 zaujmout osm různých pozic, přičemž některé jsou energeticky shodné.

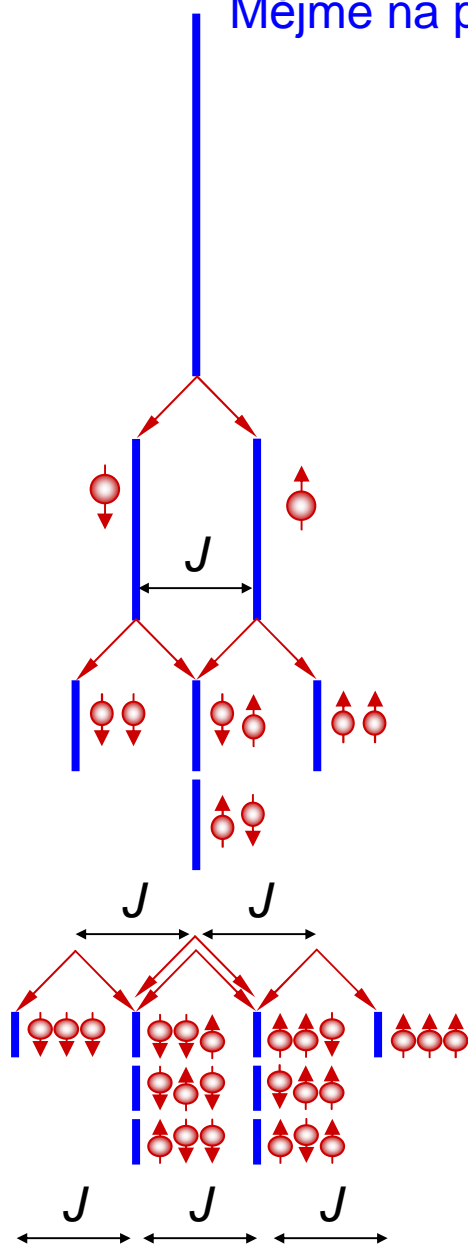

Chemický posun leží v těžišti signálu (u spekter prvního řádu je těžiště shodné se středem).

Multiplicita signálu v NMR spektru

Mějme na počátku signál mající absolutní intenzitu 8.

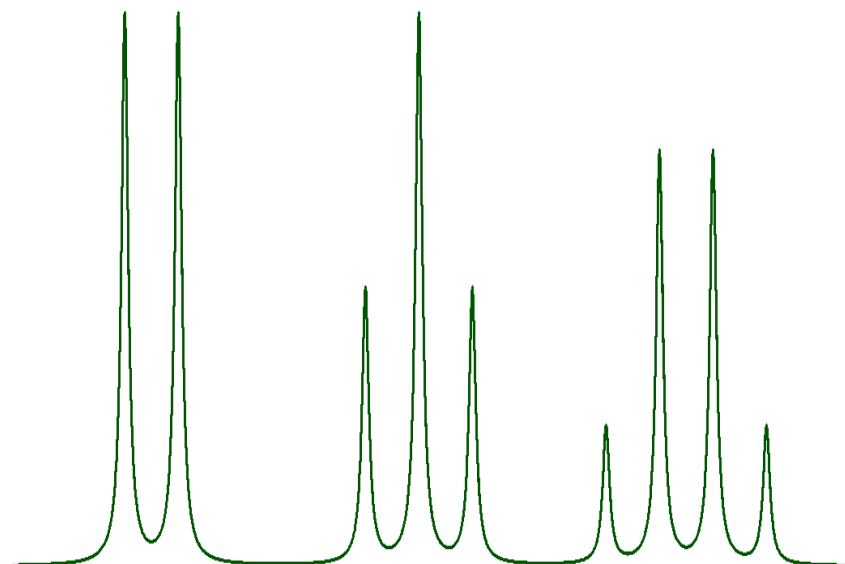
Interakcí s jedním jádrem mající jaderný spin $\frac{1}{2}$ dojde k rozštěpení tohoto signálu na dvě linie (píky) v poměru 1:1, vzdálené o sebe o interakční konstantu J .

Interakcí s dalším **chemicky ekvivalentním** jádrem dojde ke stejnému rozštěpení (stejná J) každé linie na dvě v poměru 1:1, kde dvě linie jsou na stejné pozici – dojde k jejich součtu a dostáváme triplet 2:4:2 (1:2:1 relativně).

Interakcí s dalším chemicky ekvivalentním jádrem dojde ke stejnému rozštěpení (stejná J) každé linie na dvě o intenzitě 1:1, kde některé linie jsou na stejné pozici – dojde k jejich součtu a dostáváme kvartet 1:3:3:1.

Integrální intenzita celého signálu je zachována, ale je rozdělena mezi jednotlivé linie (píky) multipletu.

Multiplicita signálu v NMR spektru

dublet

triplet

kvartet

1:1

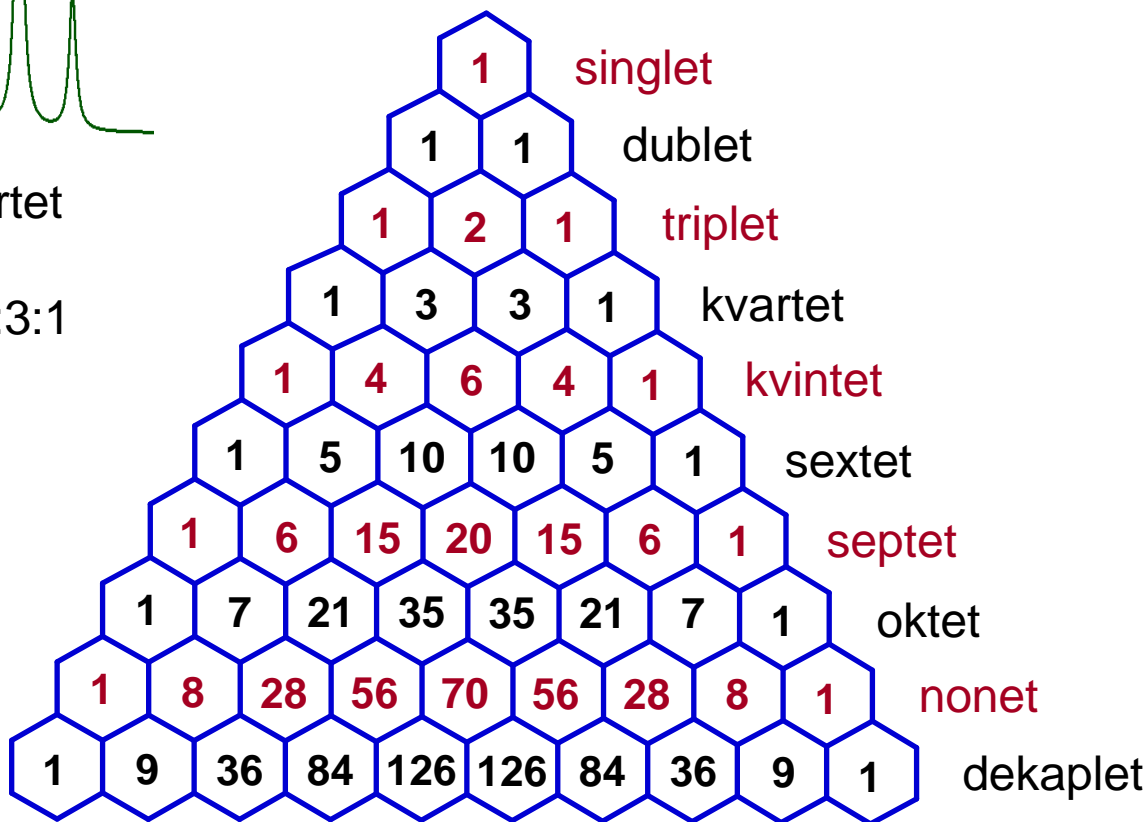
1:2:1

1:3:3:1

Pouze pro jádra s $I = \frac{1}{2}$

Poměry linií multipletu se rovnají koeficientům binomického rozvoje

Pascalův trojúhelník

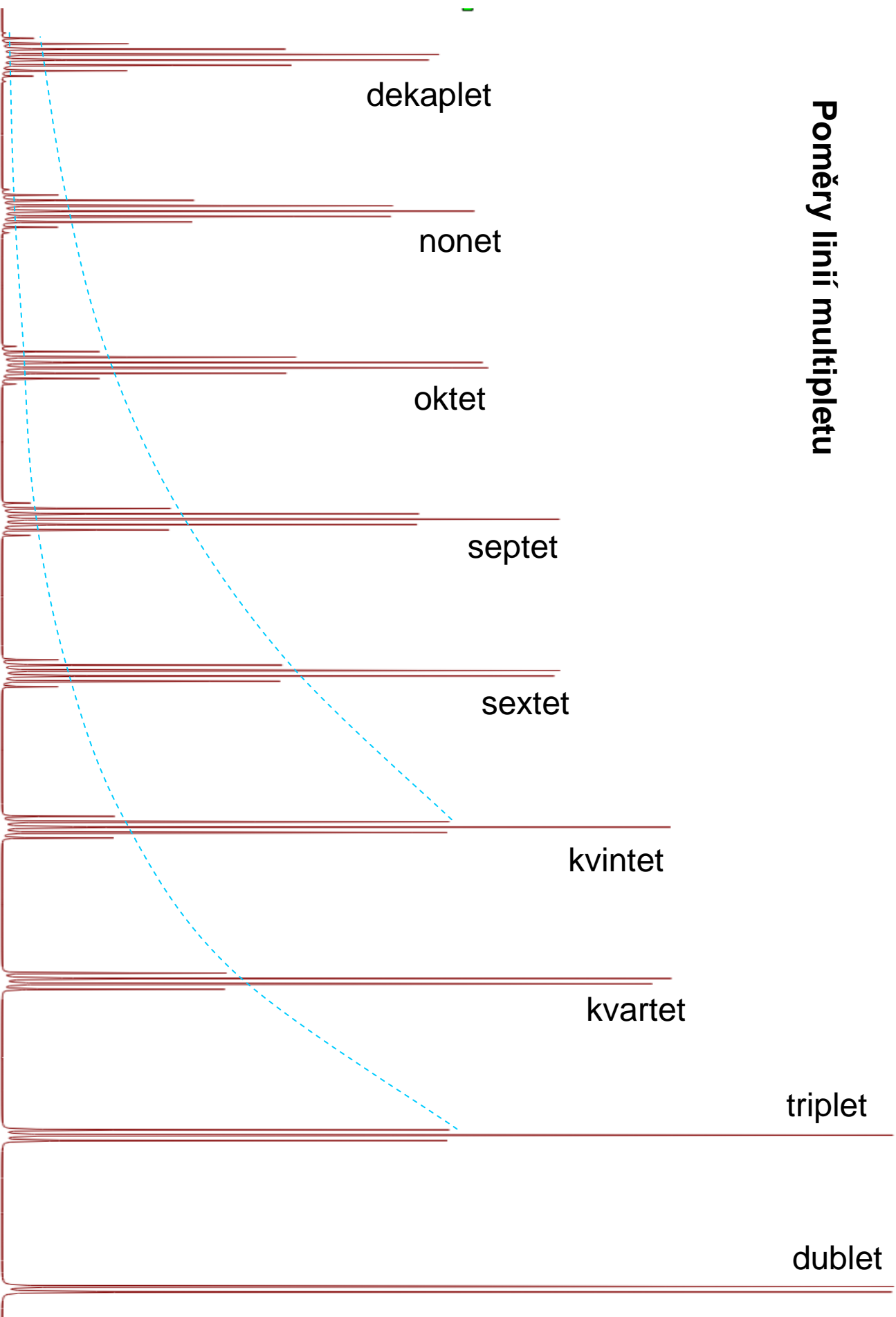

kombinační čísla

$$\binom{n}{k} = \frac{n!}{k! (n-k)!}$$

Multiplicita signálu v NMR spektru

Poměry linií multipletu

Interakce jádra A s dvěma chemicky neekvivalentními jádry B a C

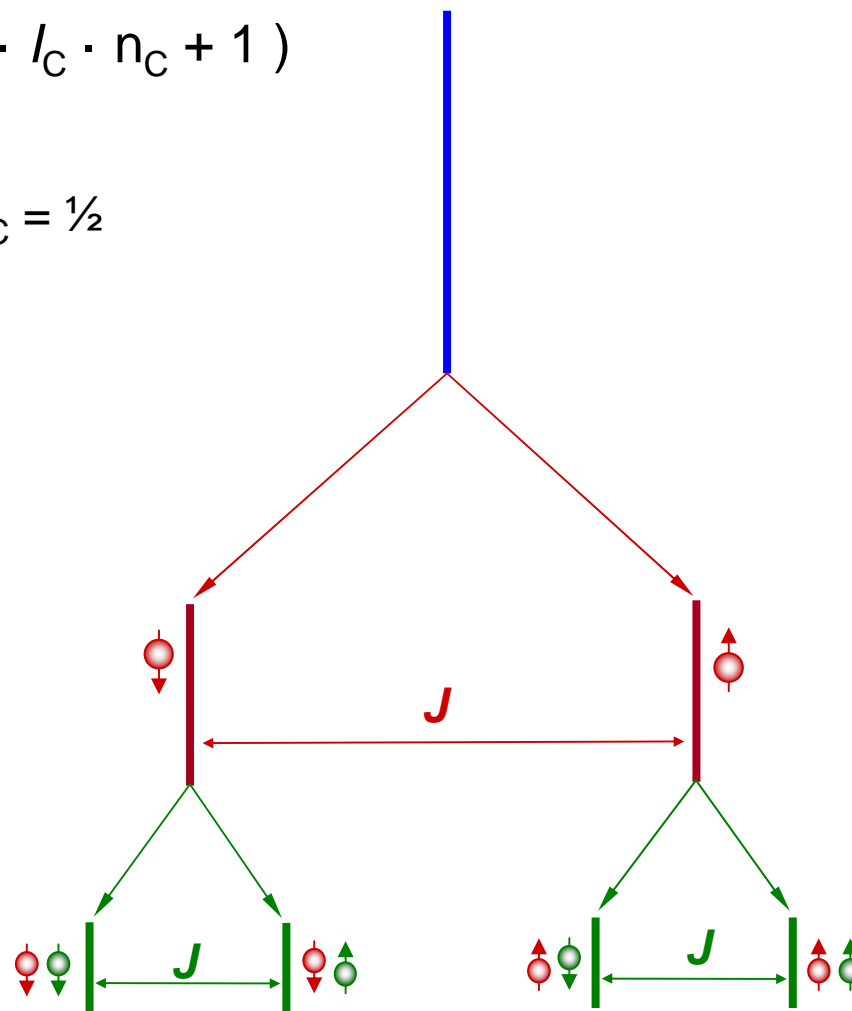
$$\text{Multiplicita A} = (2 \cdot I_B \cdot n_B + 1) \cdot (2 \cdot I_C \cdot n_C + 1)$$

pro jádra s jaderným spinem $I_B = I_C = \frac{1}{2}$

$$\text{Multiplicita A} = (n_B + 1) \cdot (n_C + 1)$$

pro případ $n_B = n_C = 1$

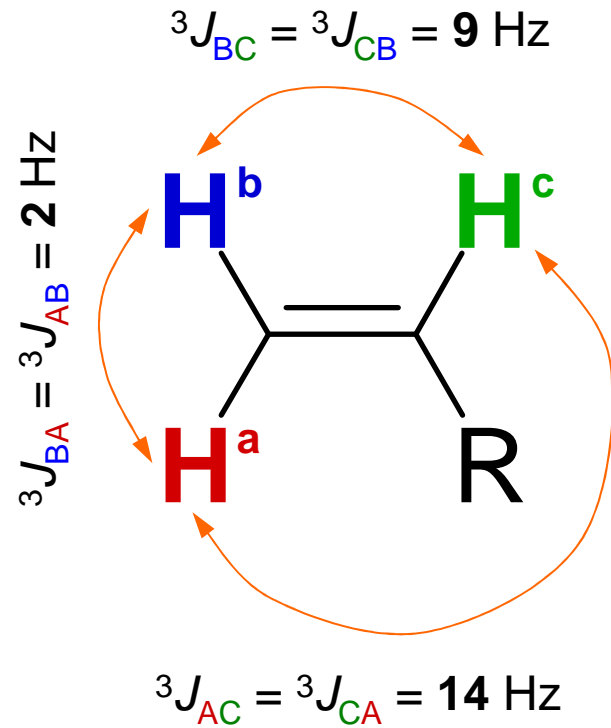
$$\text{Multiplicita A} = 4$$

dublet dubletů 1:1:1:1

Multiplicita signálu v NMR spektru

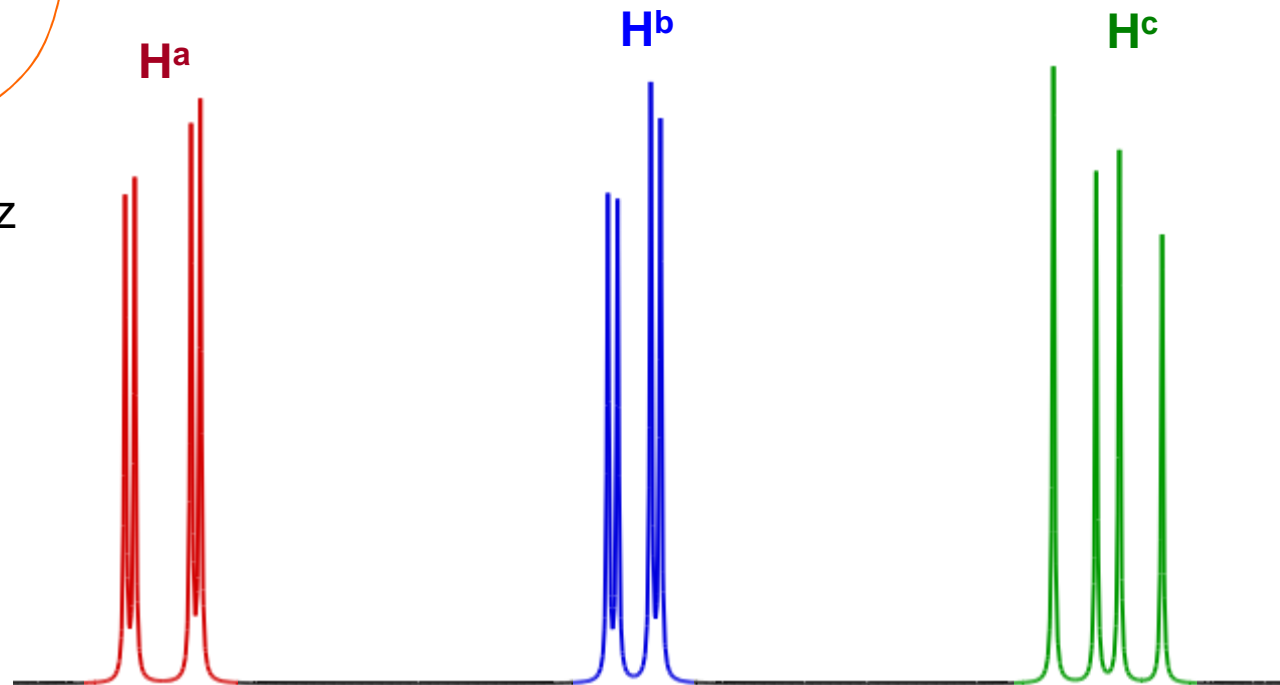
Interakce s různými jádry

Multiplicita $\text{H}^a = (n(\text{H}^b) + 1) \cdot (n(\text{H}^c) + 1) = 4$

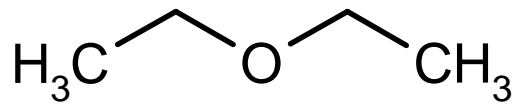
Multiplicita $\text{H}^b = (n(\text{H}^a) + 1) \cdot (n(\text{H}^c) + 1) = 4$

Multiplicita $\text{H}^c = (n(\text{H}^a) + 1) \cdot (n(\text{H}^b) + 1) = 4$

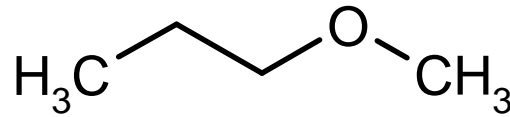

počet signálů / **integrální poměr signálů** / **multiplicita**

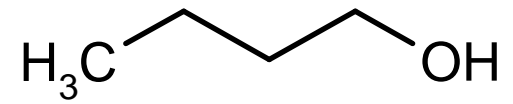
Uvažujeme interakce pouze přes 3 vazby a uvažujeme všechny interakční konstanty budou mít stejnou hodnotu, neuvažujeme interakci s protonem hydroxylové skupiny.

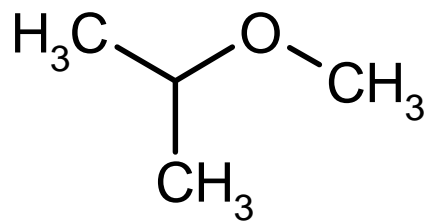
2
3 : 2
t q

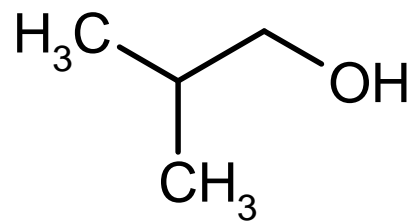
4
3 : 2 : 2 : 3
t sex t s

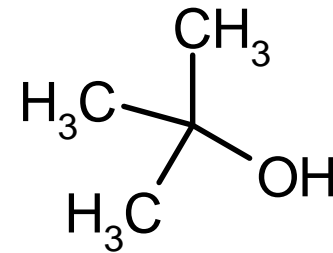
5
3 : 2 : 2 : 2 : 1
t sex qui q t

3
6 : 1 : 3
d sep s

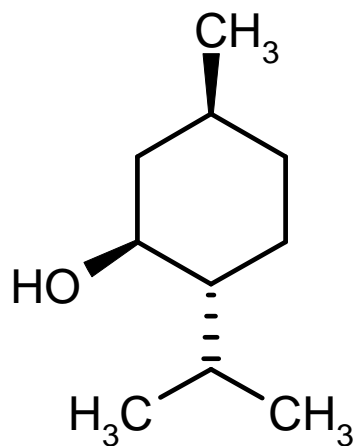

4
6 : 1 : 2 : 1
d non t t

2
9 : 1
s s

^{13}C NMR ... Počet signálů

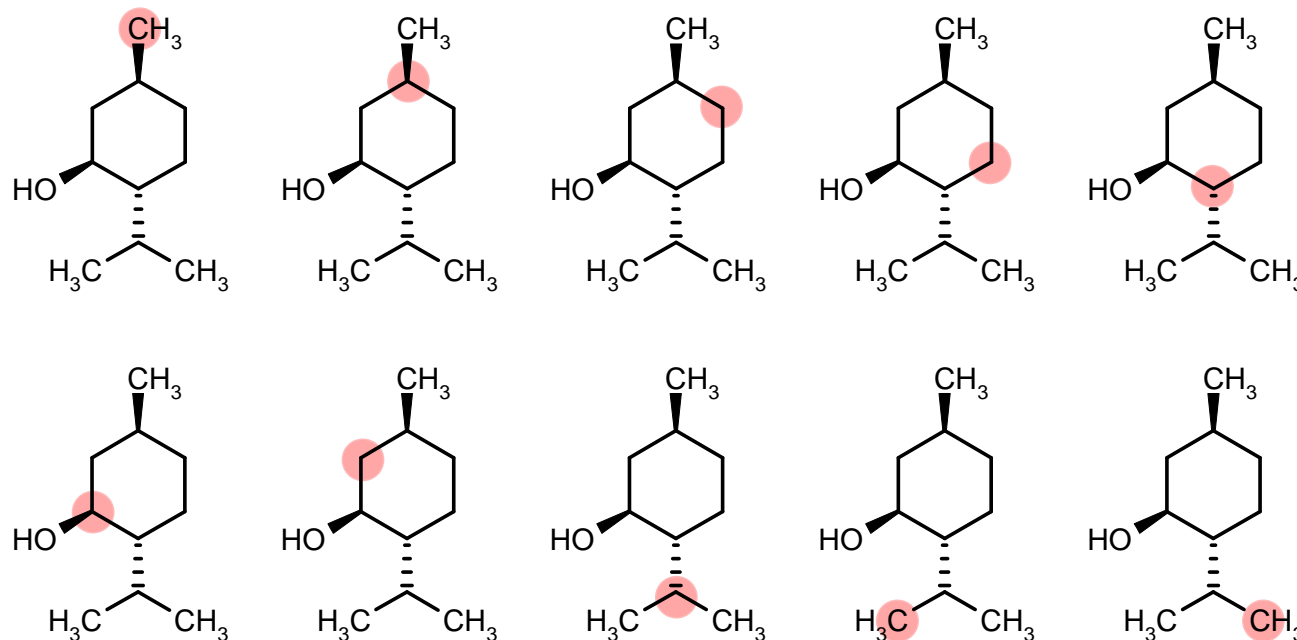

Kolik signálů bude mít látka v ^{13}C NMR spektru?

**Deset. Stejné principy jako u ^1H NMR.
Methyly *i*-Pr skupiny jsou diastereotopní.**

Budou všechny signály od jedné „látky“ ?

Ne. Přirozený výskyt ^{13}C je 1,07 %

Isotopology
se liší
isotopovým
složením

Isotopomery
se liší pozicí
isotopů

Jádro	Spin	Přirozený výskyt	γ [$10^7 \text{ rad T}^{-1} \text{ s}^{-1}$]	NMR frekvence (11,74 T)	Citlivost
^1H	1/2	99,99	26,75	500,0 MHz	100
^2H	1	0,01	4,11	76,8 MHz	0,0001
^3H	1/2	-	28,54	533,3	0
^{12}C	0	98,93	-	-	-
^{13}C	1/2	1,07	6,73	125,7 MHz	0,02
^{14}N	1	99,63	1,93	36,1 MHz	0,1
^{15}N	1/2	0,37	-2,71	50,7 MHz	0,0004
^{16}O	0	99,96	-	-	-
^{19}F	1/2	100	25,18	470,4 MHz	83
^{31}P	1/2	100	10,84	202,4 MHz	6,6

Homonukleární interakce ^1H - ^1H (100 %), ^{19}F - ^{19}F (100 %), ^{31}P - ^{31}P (100 %)

^{13}C - ^{13}C (0,01 %), ^{15}N - ^{15}N (0,00001 %)

obtížně měřitelné

„neměřitelné“

Neplatí pro izotopově obohacené látky.

Jádro	Spin	Přirozený výskyt	γ [$10^7 \text{ rad T}^{-1} \text{ s}^{-1}$]	NMR frekvence (11,74 T)	Citlivost
^1H	1/2	99,99	26,75	500,0 MHz	100
^2H	1	0,01	4,11	76,8 MHz	0,0001
^3H	1/2	-	28,54	533,3	0
^{12}C	0	98,93	-	-	-
^{13}C	1/2	1,07	6,73	125,7 MHz	0,02
^{14}N	1	99,63	1,93	36,1 MHz	0,1
^{15}N	1/2	0,37	-2,71	50,7 MHz	0,0004
^{16}O	0	99,96	-	-	-
^{19}F	1/2	100	25,18	470,4 MHz	83
^{31}P	1/2	100	10,84	202,4 MHz	6,6

Heteronukleární interakce ^1H - ^{19}F (100 %), ^1H - ^{31}P (100 %), ^{31}P - ^{19}F (100 %)

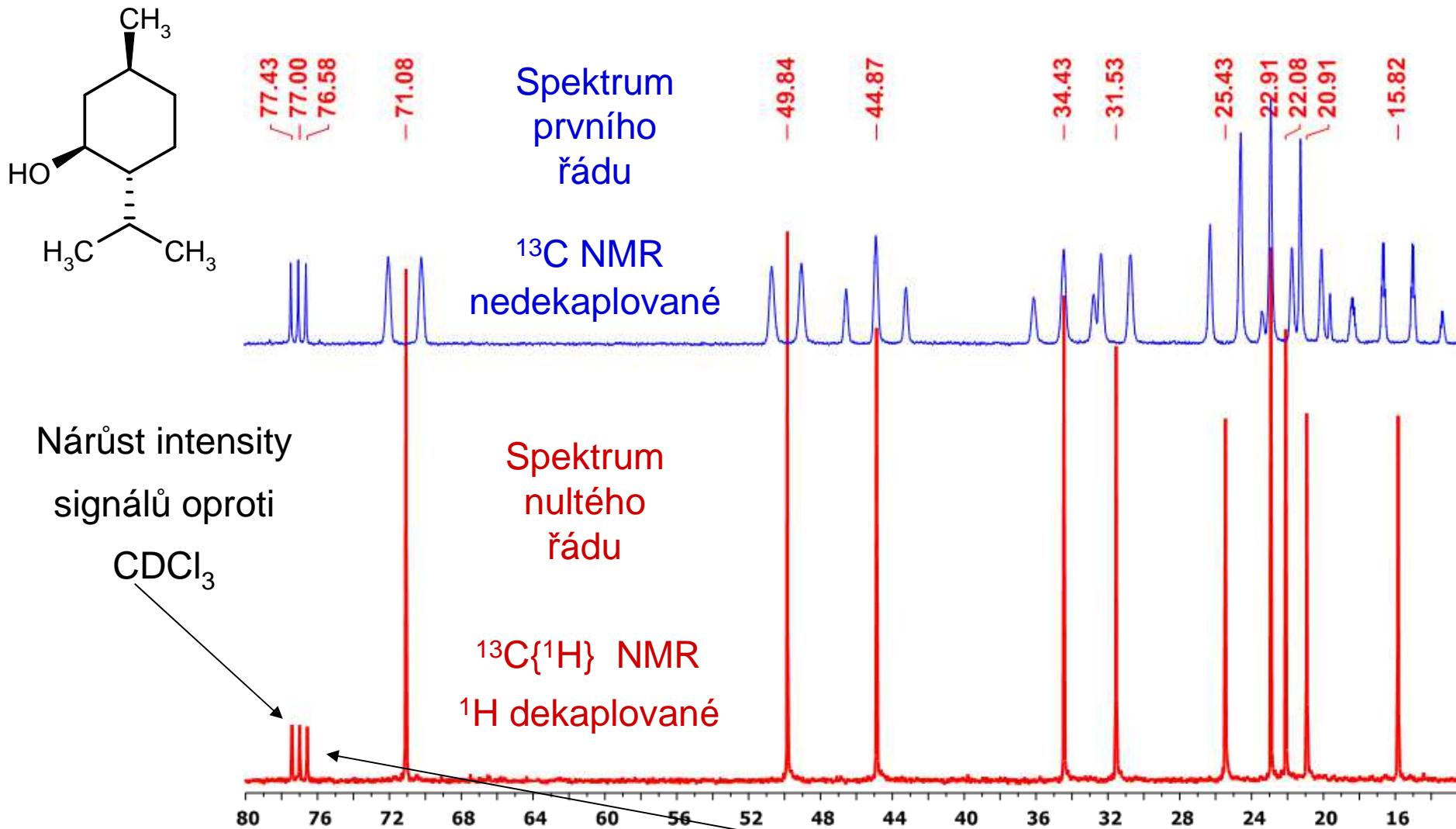
v ^1H , ^{19}F a ^{31}P je interakce s ^{13}C pouze u 1,07 % atomů, s ^{15}N pouze 0,37 %
 → obvykle překryto šumem.

ale v ^{13}C či ^{15}N je interakce s ^1H , ^{19}F či ^{31}P vždy přítomna!

Interakce ^{13}C - ^{15}N je „neměřitelná“ (0,00004 %).

Standardně se ^{13}C NMR spektra měří s šumovým dekaplinkem ^1H

→ Interakce s ^1H jsou potlačeny

Při dekaplingu ^1H zůstanou ostatní interakce zachovány, např. s ^2H , ^{19}F či ^{31}P)